

1904.

ЗМІСТ.

А. КРИМСЬКИЙ: В неволі.....	1
ОЛЕКСА КОВАЛЕНКО: Сонети, I—IV.....	3
С. ЯРИЧЕВСЬКИЙ: Поезії, I—IV.....	5
НАДІЯ КИБАЛЬЧИЧ: Лист.....	7
ЮРИЙ КМІТ: Дебри.....	10
ГНАТ ХОТКЕВИЧ: Пристрасти (кон. буде)	20
ОЛЕКСАНДР СУШКО: Ідемо.....	46
ІВАН ЛИПА: Туман.....	50
ЗЕЛЬМА ЛЯГЕРЛЕФ: Чуда Антихриста, роман (кон. буде)	60
—	
ІВАН КРЕВЕЦЬКИЙ: „Не было, нѣтъ и быть не можетъ!“ (конець) ..	1
М. Л.: Деякі релігійні обряди та звичаї з погляду гігієни тіла й духа	19
НАУКОВІ ЛИСТКИ: I. Грузинське письменство, пер. І. Кр.	39
II. Чи слово „пш“ образливе? В.....	41
Лист до редакції „Літературно-наукового Вістника“	45
М. ГРУШЕВСЬКИЙ: Гуцульська вистава	49
Наукові ваканційні курси..	52
Хроніка і бібліографія....	57

Редакційний комітет:

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК
МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ
ДР. ІВАН ФРАНКО.

РІЧНИК VII. ТОМ XXVII.
КНИЖКА VII. ЗА ЛИПЕНЬ

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗИ КОЧАН
ЗДА

ЛІТЕРАТУРНО-
НАУКОВИЙ
ВІСТНИК

ЛЬВІВ.

З друкарні Наукового Тов. ім. Шевчен
під зарядом К. Беднарського.

Кліячвілі, що гумористичним способом малює сільське жите своєї вузшої вітчизни. Взагалі відчуває грузинське прозове письменство непевність і брак вишколення.

Про драматичну штуку мали Грузини аж до кінця 18 віку тільки неясне понятє; в 1791 р. урядило декілька молодих людей, що вернули з Росії, театральну виставу при дворі. Аж в 1850 р. поклав Георг Еріставі основний камінь під своєрідну драматичну штуку. Поет учив ся в Польщі, написав після взірців Александра Фредра шість комедій і одну драму, яких теми й особи взяті з народного жита. Властиві фахові драматичні артисти виступають на двох грузинських сценах, у Тіфлісі і в Кутаїсі, тільки від сімдесятих років. Театр живе переважно перекладами. Там виставляють переважно європейських письменників від Шекспіра до Судермана. Але вже, здаєть ся, і в ріднім письменстві наклеюють ся зародки висшого роввою. Переклав *І. Кр.*

II. Чи слово „піп“ образливе?

На отсе питанє примушує нас відповісти ся обставина, що в нас дійсно вважає дехто слово „піп“ образою, доказом чого отся нотатка „Ниви“ (ч. 5, ст. 123): „В „Ділі“ і „Свободі“ поміщена допись д-ра А. Коса, як звіт з подорожи по Гуцульщині. Сей посол обидливо виражаєсь о сьвященниках, бо між иньшим пише: анї Жидови анї попови (sic!) анї Ляхови анї панови нич не сталось і пр. Вираз „піп“, хотяй загально уживаний між простим народом, є будь що будь згірдливий, бо чейже пан „меценас“ і посол не відзиває ся до сьвященника, прийшовшого до єго канцелярії за правною порадою, „чого собі желяєте, попе?“ Суть погірдливі назвиска на инші стани, на учителя „бельфер“, на адвоката подає словарь Желехівского назву „брехунець“, „крутій“ і т. д., але ніхто добре вихований не уживає того згірдливого назвиска загально о всіх адвокатах ні в слові ні в письмі!“

Аби докладно оцінити, чи в слові „піп“ є образа, треба передовсім знати, що воно значить і звідки походить. Отже українське „піп“ походить від грецького *πάππας* (сир. абба, зглядно авва, лат. рара) і уживаєть ся майже у всіх європейських мовах (пор. нім. Pfaffe, англ. pore, маляр. рар, чеське, поль. і сер. луж. рор, серб. поц, рос. попъ і инь.). Грецьке *πάππας* уживало ся все в до-

брім значіню і значило на нашу мову: батько, татко, отець. У звязи з ним стояло ще й друге слово подібне $\pi\alpha\tau\acute{\eta}\rho$, що крім значіня „батько“, мало ще й отсі: оснуватель, творець чогось, опікун, добродій. Від слова $\pi\alpha\tau\acute{\eta}\rho$ пішло латинське *pater* і ин. В початках християнства надано слово „піп“ як титул усім духовним, не лише низшим, але й висшим, отже й епископам і архієпископам. Коли ошісля настав розділ у християнстві на дві церкви, східну й західну, почала повставати ріжниця в уживаню слова „піп“. У східній церкві задержано на далі титул $\pi\acute{\alpha}\pi\pi\alpha\varsigma$ (піп) для загалу духовенства, в західній лише для найвисшого начальника церкви, папи, а для загалу духовенства прикладено другий вираз, *pater*. Наш вираз „папа“ (так само звучить він у всіх славянських мовах і мадлярській, в нім. *Papst*) є отже пізнійшого походження як „піп“, і хоч значить у дійсности те саме, що „піп“, то уживається тепер виключно для означеня назви начальника західної католицької церкви.

Та хоч слово $\pi\acute{\alpha}\pi\pi\alpha\varsigma$ -піп (а в захід. церкві *pater*) полишило ся для означеня духовенства в загалі, то побіч того витворили ся ще в кожній мові й иньші вирази¹⁾, власні, національні, що мали бути титулами духовних. В нашій мові стали такими виразами: сьвященник, духовни-к (-й), а на угор. Руси по просту: пан. Звідти титули в промовах: отче духовний, пане превелебний (угор. руське) і ин. Та крім того повстав іще ряд виразів, понайбільше чужих, які означували степеня в уряді, отже: капелян, парох, декан, крилошанин і н. Тому що при розмові з другою особою ввійшло в звичай титулувати її єрархічними степенями, титулується в нас духовних звичайно: отче парох(у), отче крилошанин(е), отче декан(е) і т. д. та все додається „отче“, що значить те саме, що й піп. З того не виходить одначе, щоби „піп“ було образливе. У нас ніхто не титулує лікаря: пане лікар(е), нотаря: пане нотар(е), адвоката: пане адвокат(е), літерата, журналіста, письменника: пане журналіст(е), літерат(е), письменник(у) і т. д., але через те ті слова не мають звичайно погірдливого значіня. Кажу звичайно, бо деколи можуть мати. Коли міністер або хтось подібний йому становищем говорить про когось низшого становищем і махне погірдливо

¹⁾ Для ощадженя місця я не цитую їх в иньших мовах, але кожний може вибрати собі їх зі словарів.

рукою та скаже: він адвокат? він лікар? він звичайний піп? — тоді се може бути образою для дотичної особи, що чує сю мову (хоч розумний чоловік такими зворотами не ображується), але таким самим способом кожний іменик може стати згірдливым і образливим. Слова: Русин, Поляк, Жид і ин. не образливі, але коли я з ким сварюся або зо мною хто і скаже: ти Русине, Поляку, Жиде (в значіню: сякий-такий), то се буде образа. Та від такого поступування і від такого розуміння не можна заасекурувати ніякого слова і навіть для „попа“ не може бути тут виїмки.

Слово „піп“ — як і кожде инше — пабирає аж тоді дійсно згірдливого і образливого значіння, коли ужиємо його в згрубілім або в здрібнілім (у сім не все!) виді, отже: пописко, понега, попуга, попик(-радикал) і ин. Але те саме діється й з такими словами, як: кінь, осел, індик і ин., лише що вони приймають холодно сі образи і не реагують на них ніколи.

У нас стараються зробити образливим слово „піп“ деякі польські католики-шовіністи, які думають, що польський „ksiądz“ і ліпший і більше освічений і т. д. Під польським впливом кажуть себе величати „księdzami“, „proboszczami“, „dziekanami“, „kanonikami“, „jegomościами“, а свої жінки „księżowymi“, „jejmościами“ і ин. і ті наші священники (боюся ужити „попи“), що самі не вміють ні самостійно думати, ні робити, але готове потрафлять уже змалпувати. Лише діти попівські не поробилися доси якимось чудом ні „proboszczycami“, ні „dziekanowiczami“, ні „książętami“, а полишалися „porowiczami“ та простими руськими поповичами. Але хто знає, чи й на них не знайде яка нова титуломанія, коли довідаються, який сей титул образливий і згірливий!

Що на сході слово „піп“ не згірдливе, про се я мав нераз нагоду переконатися особисто в розмовах уже з угорськими Русинами, далі Мадярами, Румунами, Сербами, Болгарами, Греками і Росіянами. Там скорше особа „попа“ буває нераз згірдлива, як самий вираз. А що наш обряд у Галичині також східний, то й вираз „піп“ повинен мати східне значінє. Народ розуміє се дуже добре, тому коли дружки по шлюбі ладкають:

Дякуймо попонькови,

Як рідному батенькови і т. д. —

певно не мають на думці образити того, що звичав молодят, хоча й співають у його присутности.

На закінченє зверну ще увагу, що зі словами *πάππας* і *πίπ* повістає також у звязи діточий вираз „папа“, що значить хліб (лат. *pappa*, нім. *Papre*, польс. *papa*, рос. *папа*) та „папкати, папцяти“, що значить їсти (*papare*, *papren*). Так само стоїть із ним у звязи неуживаний у нас, але уживаний в Поляків вираз „рара“ на означене батька (нім. *der Papá*). Та всі сї вирази, як і попередні, не мають у жадній мові згїрдливого значїня, чому-ж наша мала би бути виїмком? В.
